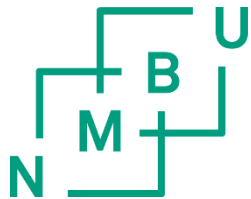

Bjørn i Nordland

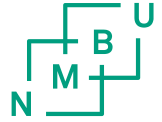
Gro Kvelprud Moen og Ole-Gunnar Støen

26. september 2016

Skandinaviska
Björnprojektet

Oppdraget

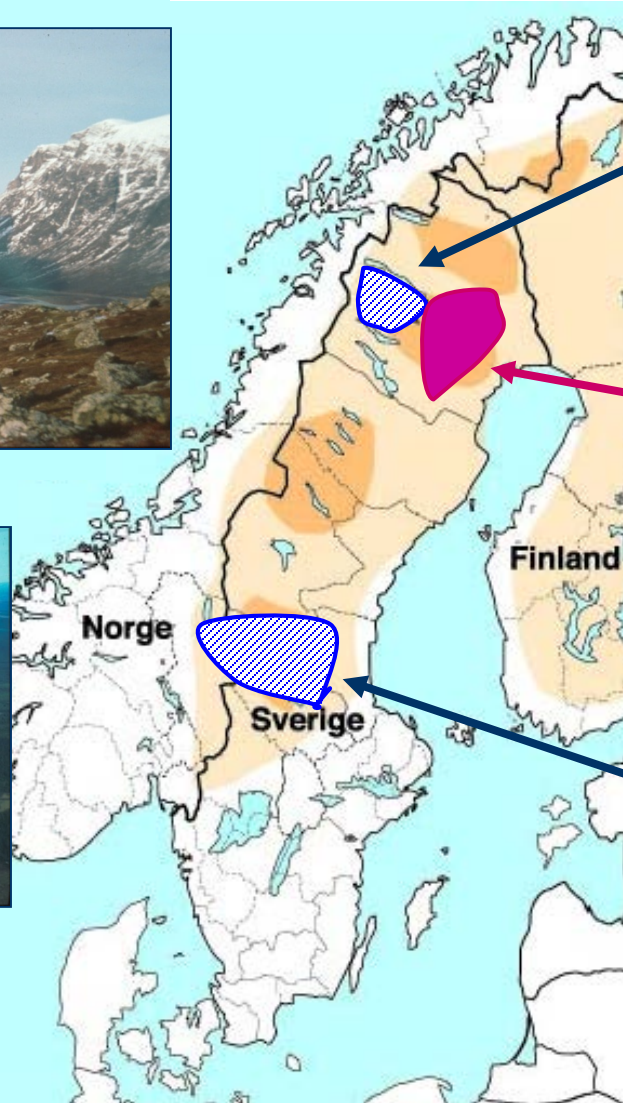
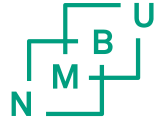

Sammenfatte relevant kunnskap om bjørnen i Skandinavia for å kunne vurdere følgende momenter:

- Antall bjørner og arealkrav for en årlig yngling
- De best egnede områdene og tidshorisont for å oppnå en årlig yngling i Nordland
- Tap av rein og sau, og potensielle konfliktområder

Våre vurderinger er sett ut fra bjørnene biologi/økologi, basert på eksisterende kunnskap i det Skandinaviske bjørneprosjektet

Studieområder

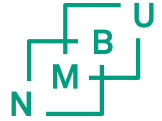

Nord
1984 - 2013
254 individer

Rein-bjørn
predasjons-
studie
Fra 2009
25+ individer

Sør
Fra 1985
467 individer

Det Skandinaviske bjørneprosjektet

Skandinaviska
Björnprojektet

Målet for prosjektet

Dokumentere bjørnens økologi

Skaffe viktige resultater og gi råd til forvaltningen

Informere befolkningen om bjørn

Produsert:

Over 200 vitenskaplige artikler

Over 100 studentoppgaver, inkl. 24 doktorgrader

Finnes mye kunnskap om bjørnens biologi

I korthet:

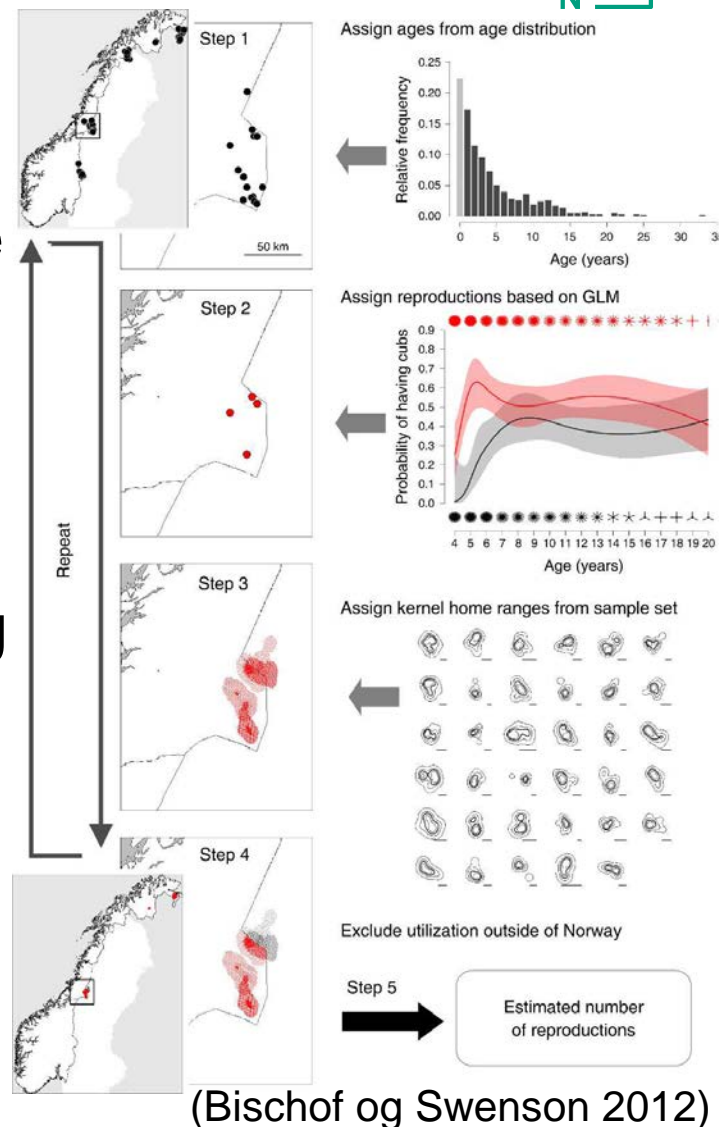
Følger bjørner fra fødsel til død

- Livshistorie og sosial organisering
- Bestandsovervåking
- Jaktens effekt
- Predasjon på rein- og elgkalv
- Bjørn-ulv-elg
- Klimaendringer (bær, hiperiode)
- Skogbrukets innvirkning
- Kaskadeeffekter
- Holdninger og frykt for bjørner
- Forstyrrelser fra mennesker

Antall bjørner som kreves for en årlig yngling

- Modell for antall ynglinger i Norge (Bischof og Swenson 2012)
- Kan også gi det totale antallet binner som kreves for en årlig yngling
- Beregnet for henholdsvis 2008 og 2009 til å være 6,53 og 7,14 (Bischof og Swenson 2010)
- Vi tar derfor utgangspunkt i: **7 binner i alle aldre**

Antall bjørner som kreves for en årlig yngling

Hvor mange voksne binner kreves?

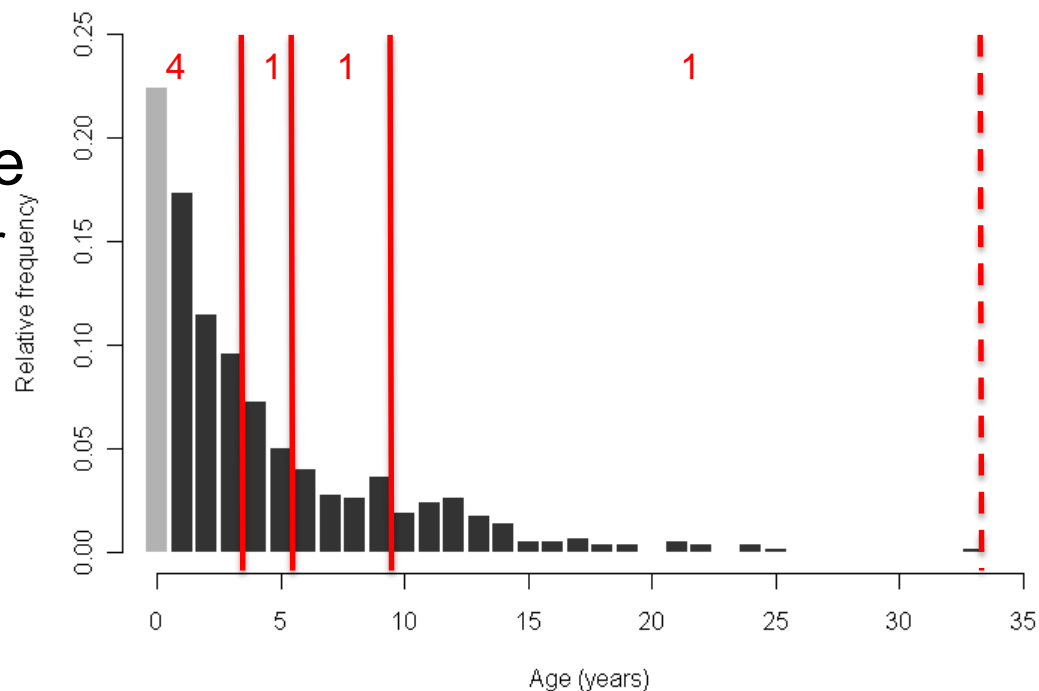
Aldersfordelingen av skutte binner i Sverige (årsunger er beregnet andel)

Dette gir:

4 stk binner 3 år og yngre (ca 60%)

3 stk binner 4 år og eldre (ca 40%)

Totalt 3 voksne binner

Antall bjørner som kreves for en årlig yngling

Årsaken til at det kreves minst 7 binner hvorav 3 er voksne:

Kullintervallet: Gj.sn. 2,5 år mellom hver yngling

- Ungene går med moren i 1,5 eller 2,5 år

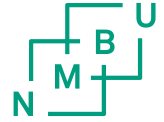
Alder ved først reproduksjon:

- Nord 5-7 år, gj.sn. 5,3 år
- Sør 4-6 år, gj.sn. 4,7 år

Dødeligheten: Kan være stor, spesielt blant yngre dyr

- 40-50% dødelighet første leveår

Antall bjørner som kreves for en årlig yngling

Hvor mange hanner kreves?

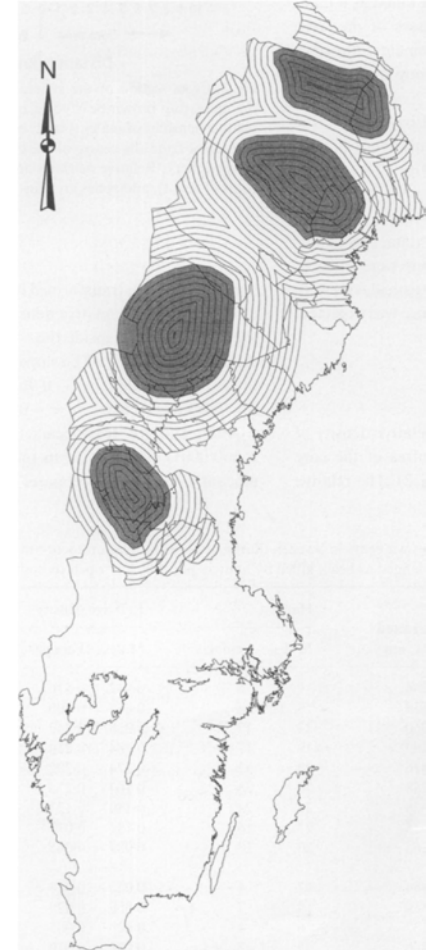
50/50 fordeling av binner og hanner i en normal populasjon

Gir derfor også **7 hanner**

Totalt minimum **14 bjørner** pr. årlig yngling

Nordland i yttergrensen av den Skandinaviske populasjonen

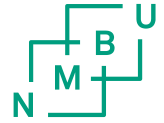
Overvekt av hanner pga. innvandring – forvaltningen må også ta høyde for dette.

(Swenson m. fl. 1998)

Arealkravet for en årlig yngling

Tidligere publisert:

Hjemmeområdestørrelser 95% MCP (Dahle og Swenson 2003)

Binner: nord 280 (106-816) km², sør 217 (81-999) km²

Hanner: nord 833 (245-2029) km², sør 1055 (314-8264) km²

Flerårige områder 95% adaptiv kernel (Støen m/fl. 2005)

Binner: Sør 437 ± 309 km²

Arealkravet for en årlig yngling

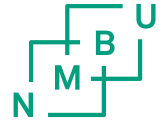
Norrbotten

Har brukt 169 058 posisjoner fra 17 binner i Sarek fra 2008 til 2011 – totalt 37 bjørneår (6 single, 11 m/årsunger, 13 m/fjorårsunger, 7 med toåringer)

- Habitatbruk
- Størrelse på hjemmeområde

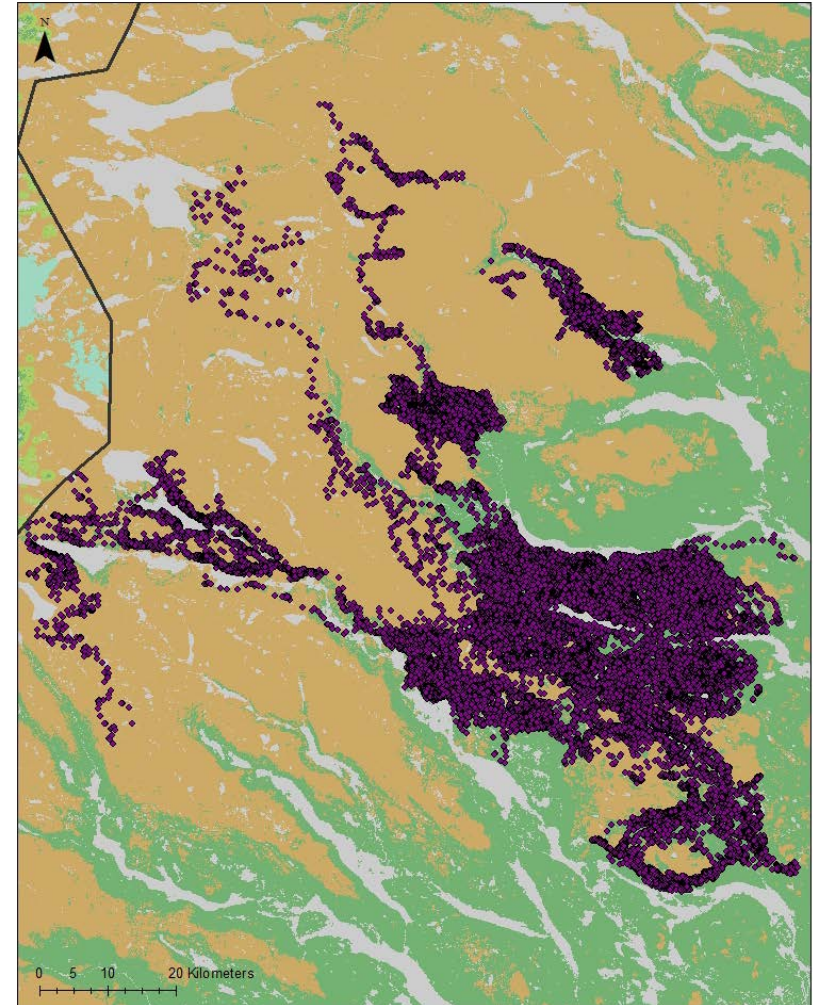
Arealkravet for en årlig yngling

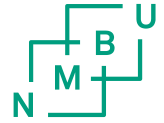
Habitatbruk:

Posisjoner i skog: 109 513
(65 %)

Posisjoner i fjell: 57 595
(34 %)

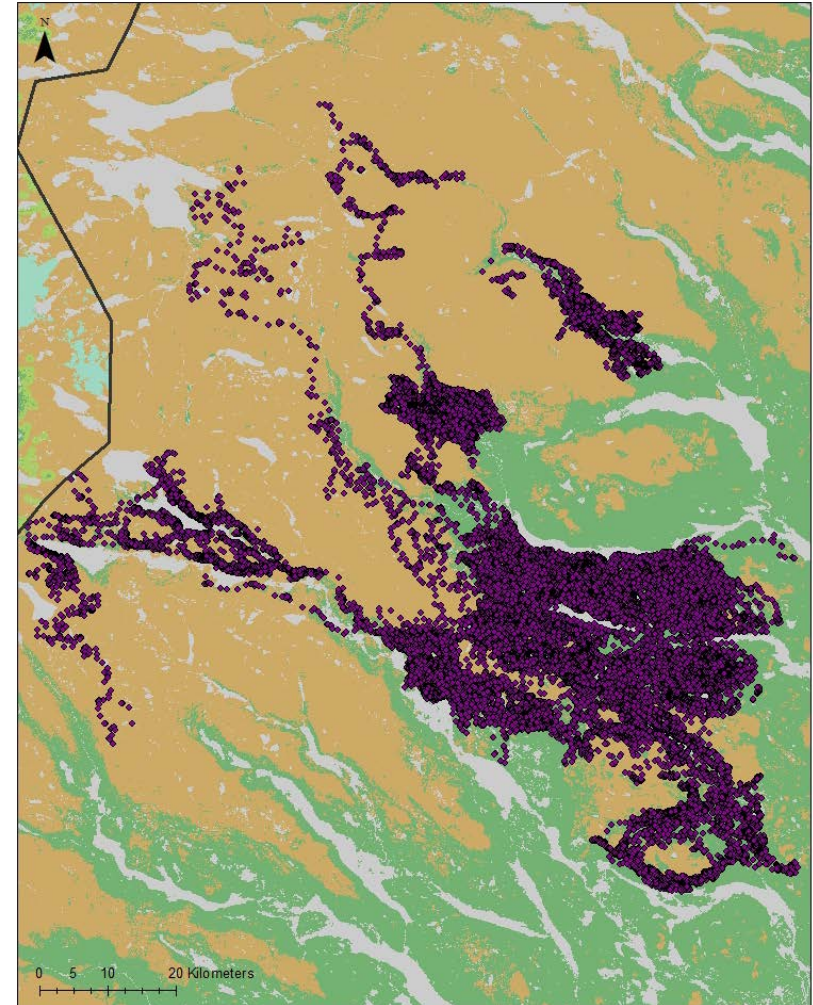
Arealkravet for en årlig yngling

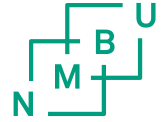
Habitatbruk:

Posisjoner i skog: 109 513
(65 %)

Posisjoner i fjell: 57 595
(34 %)

Arealkravet for en årlig yngling

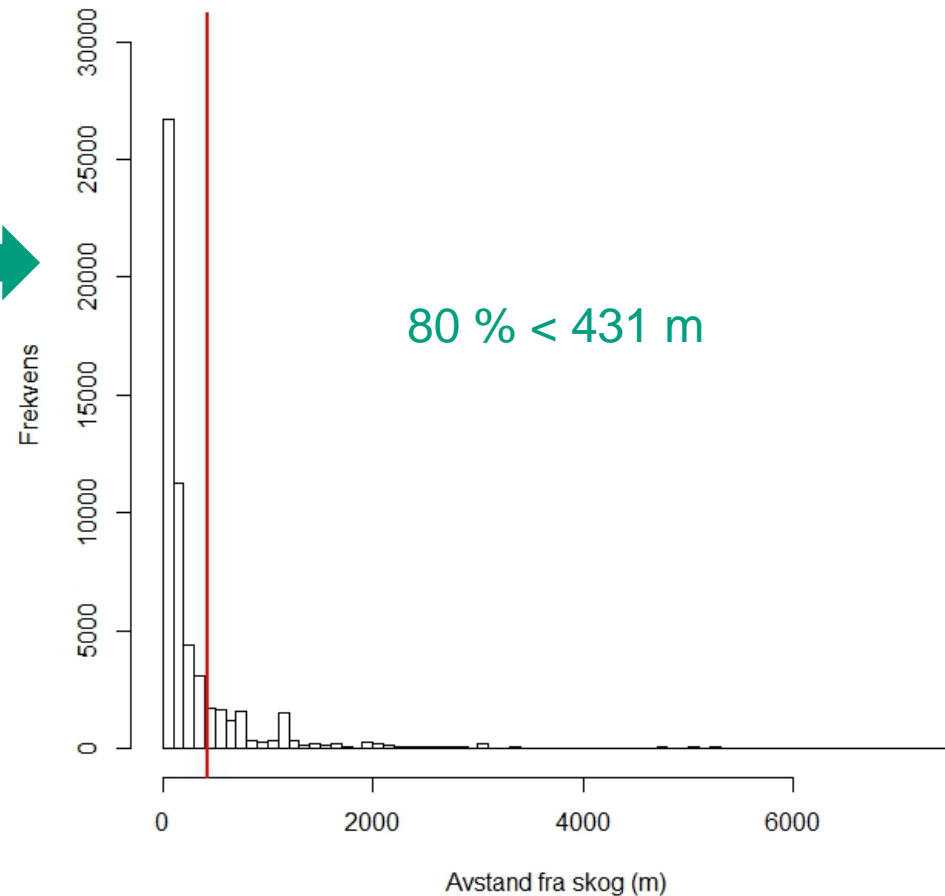
Habitatbruk:

Posisjoner i skog: 109 513
(65 %)

Posisjoner i fjell: 57 595
(34 %)

Fordeling av posisjoner

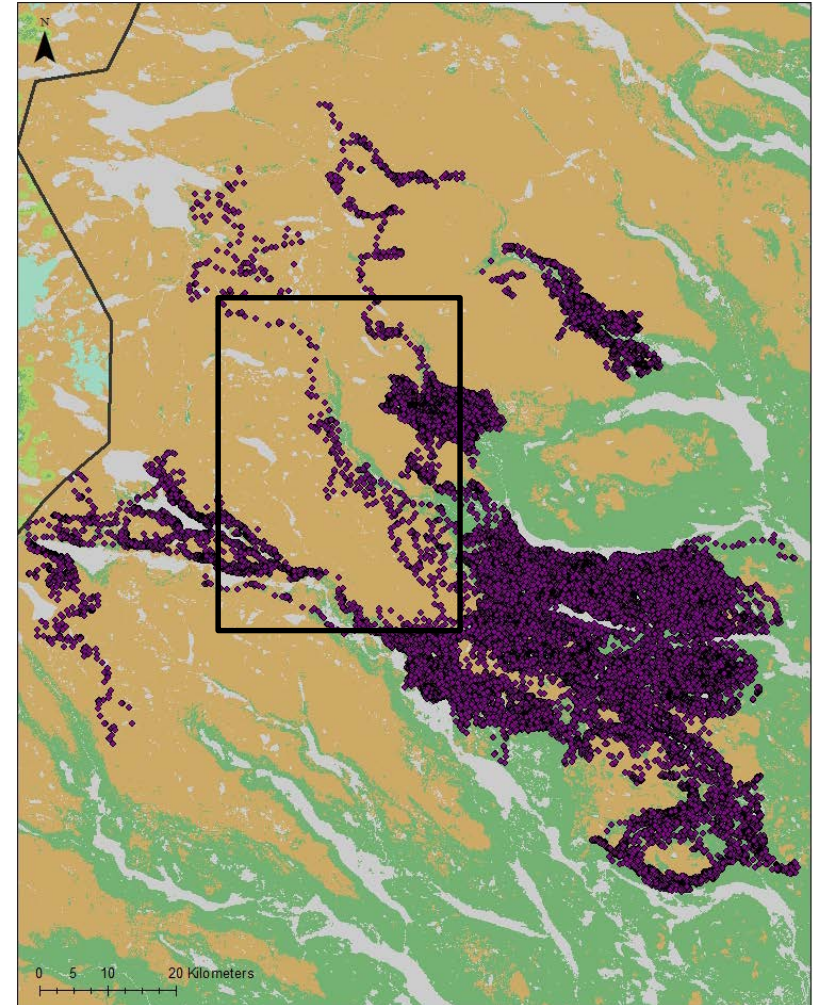

Arealkravet for en årlig yngling

Habitatbruk:

Posisjoner i skog: 109 513
(65 %)

Posisjoner i fjell: 57 595
(34 %)

Arealkravet for en årlig yngling

Habitatbruk:

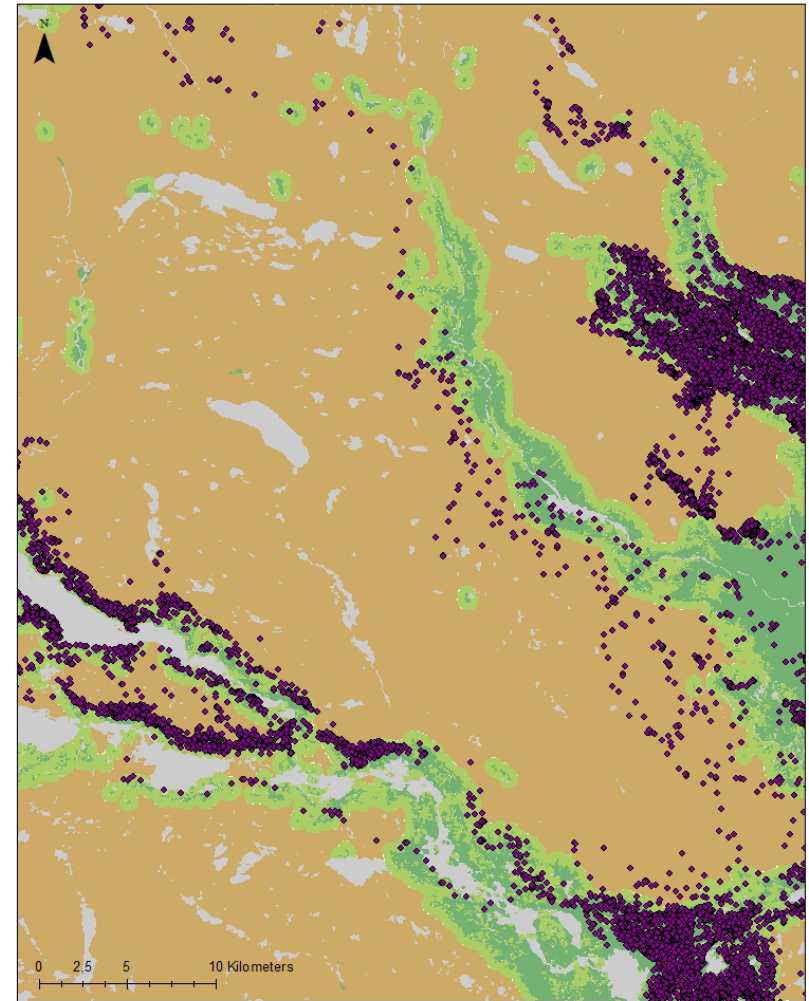
Posisjoner i skog: 109 513
(65 %)

Posisjoner i fjell: 57 595
(34 %)

Skognært fjell:
46 080 pos
(27 %)

Fjell:
11 515 pos
(7 %)

Arealkravet for en årlig yngling

Habitatbruk:

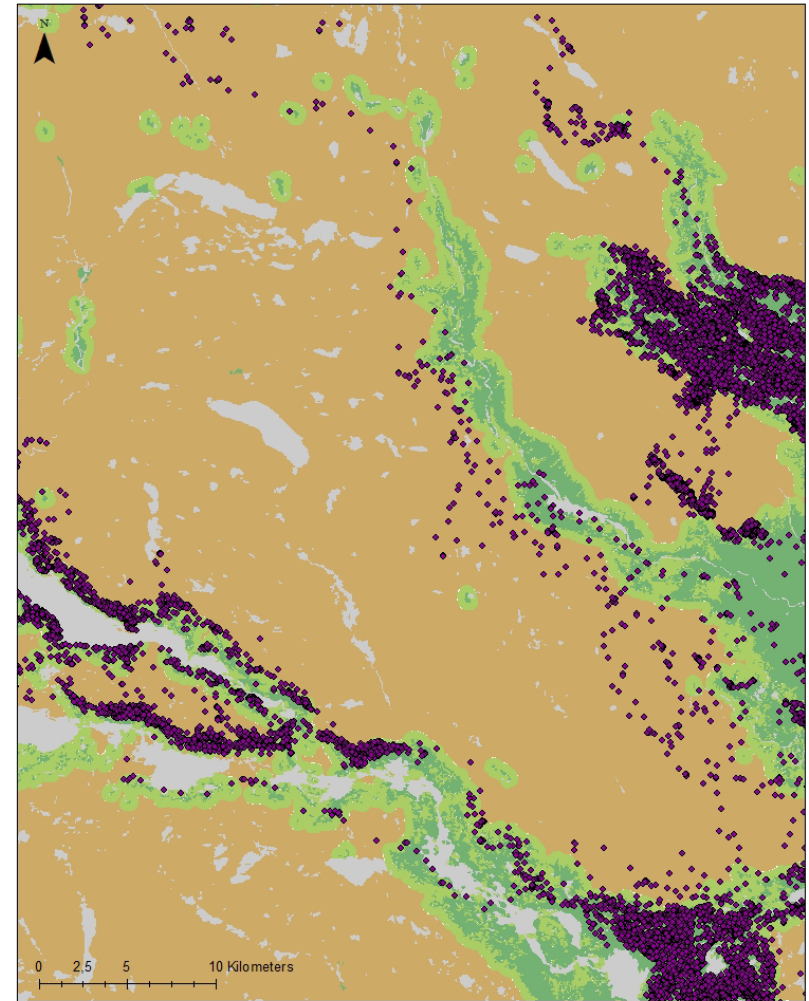
Posisjoner i skog: 109 513
(65 %)

Posisjoner i fjell: 57 595
(34 %)

Skognært fjell:
46 080 pos
(27 %)

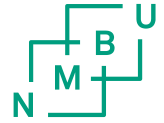
Fjell:
11 515 pos
(7 %)

Skog, skognært fjell og fjell

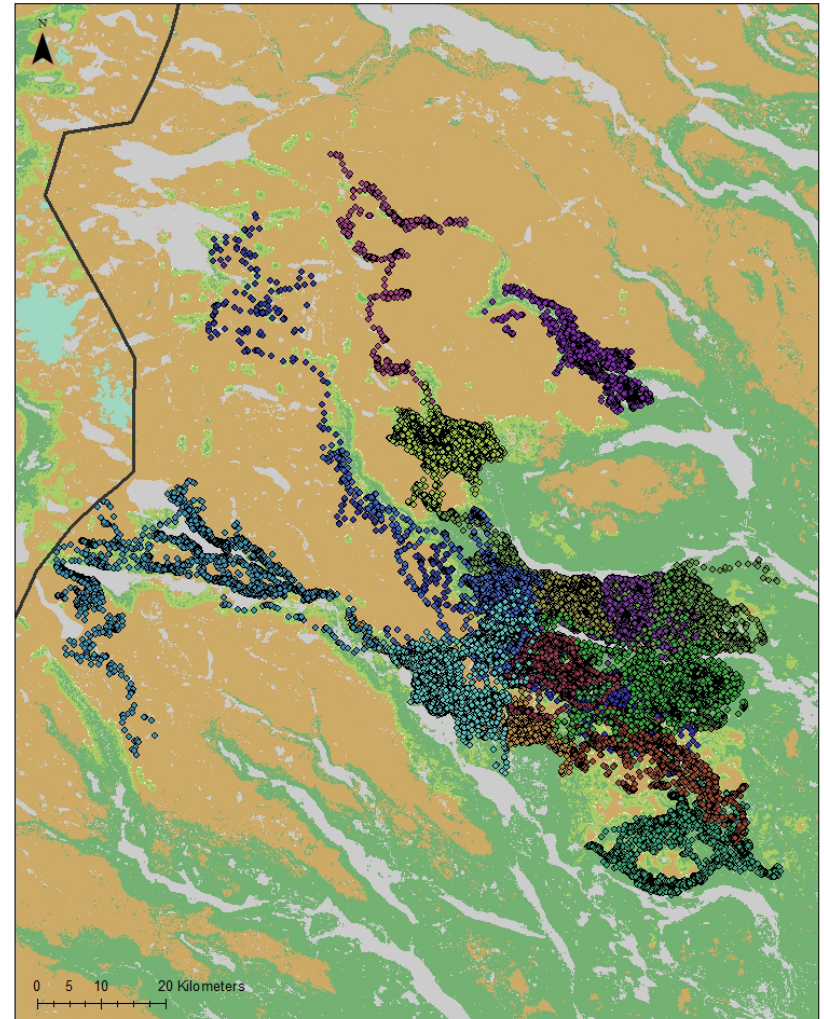

Arealkravet for en årlig yngling

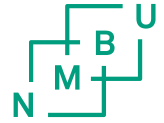

Hjemmeområde:

11 individer med posisjoner gjennom store deler av vår/sommer-høst, over to eller flere år

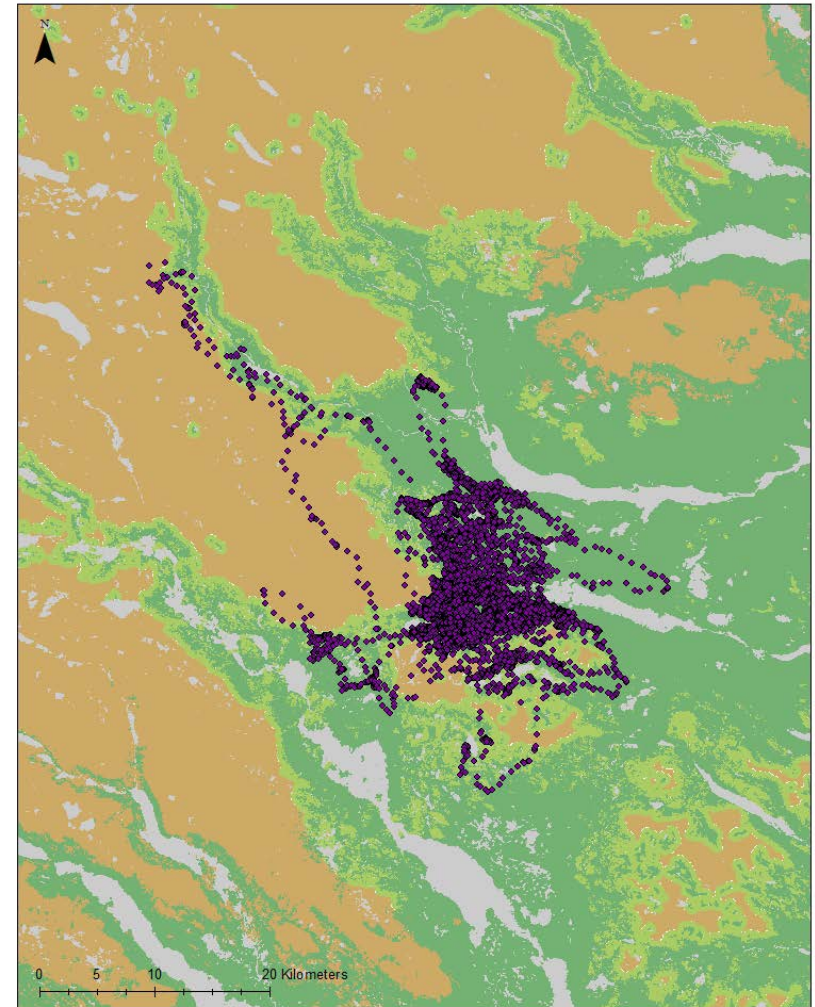
Arealkravet for en årlig yngling

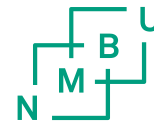
Hjemmeområde:

Eksempel:

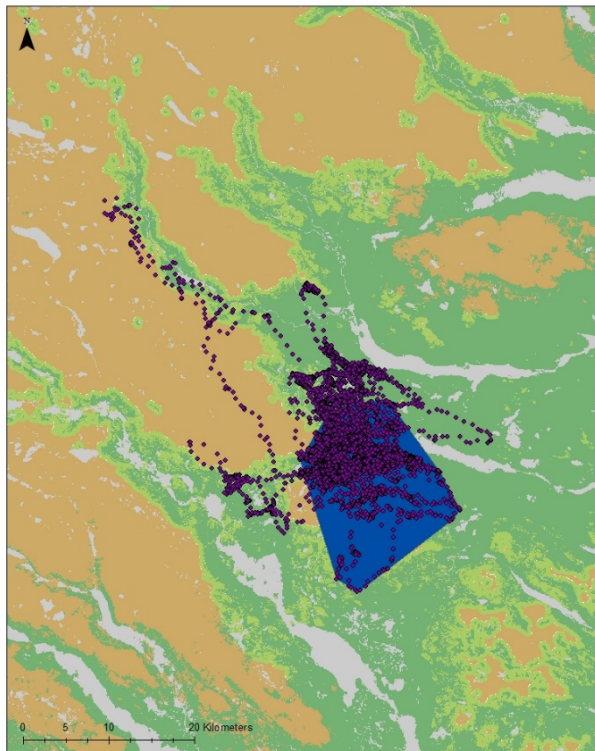
Individ «BD086» fra 2008
til 2010

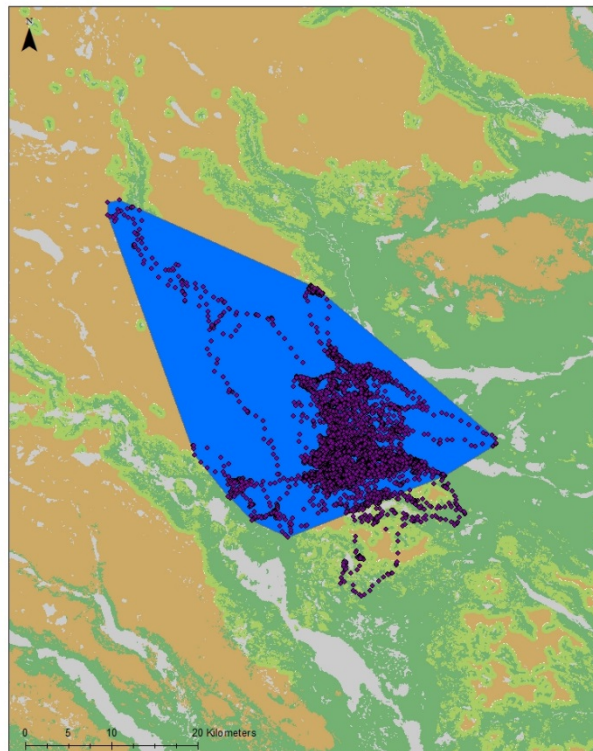
Arealkravet for en årlig yngling

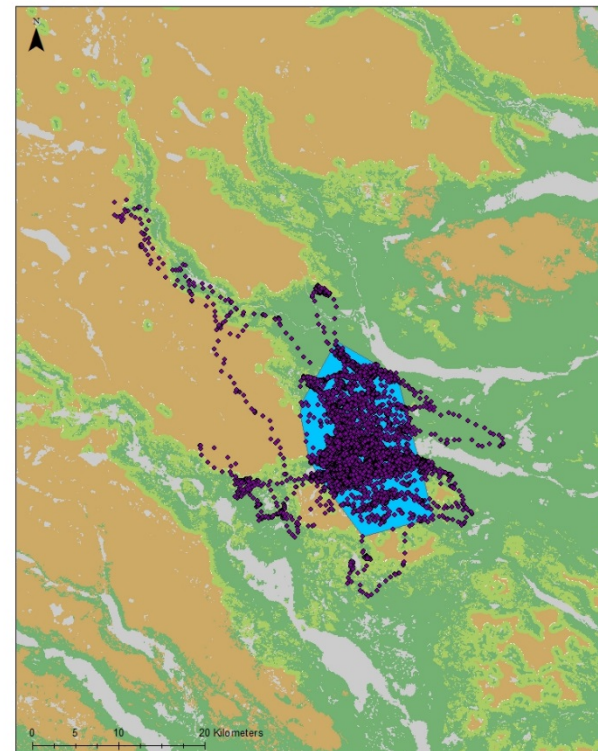
2008

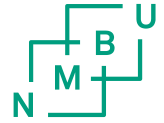
2009

2010

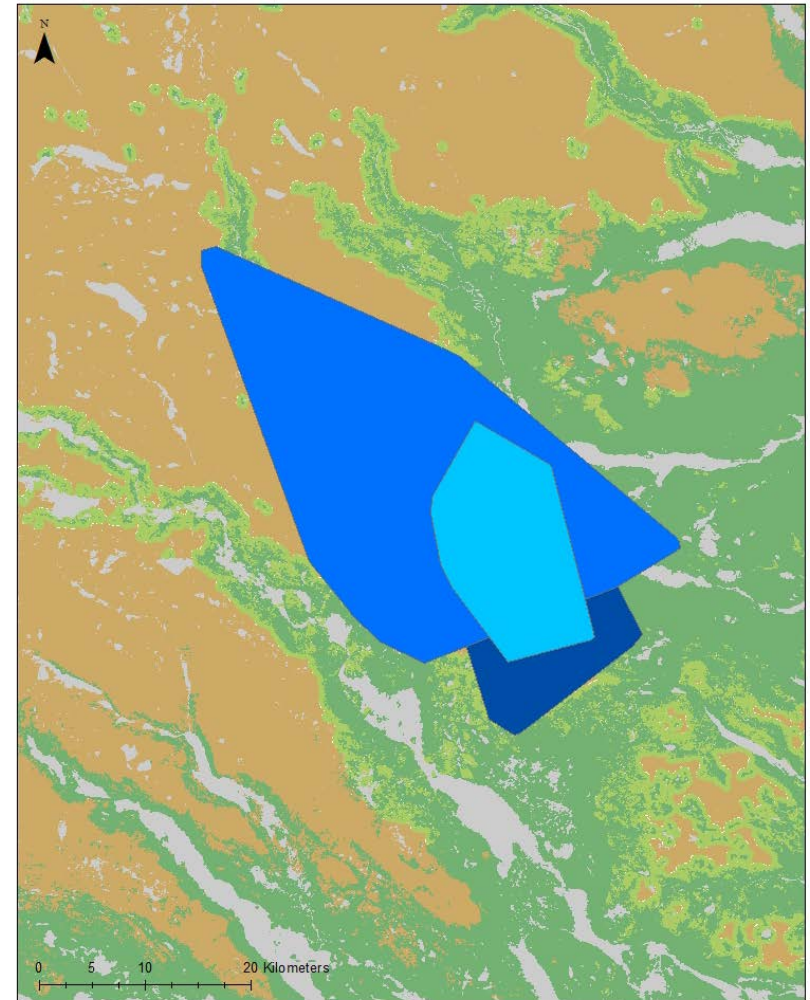
Arealkravet for en årlig yngling

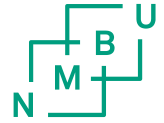
Hjemmeområde:

Eksempel:

Individ «BD086» fra 2008
til 2010

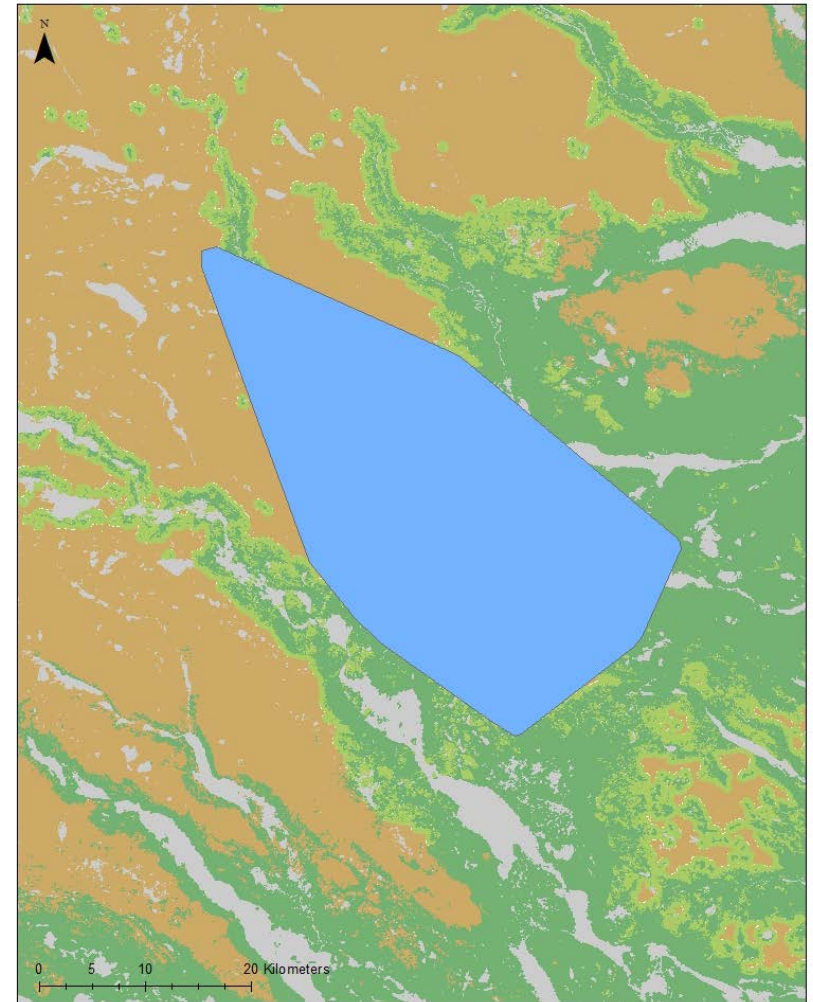
Arealkravet for en årlig yngling

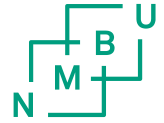
Hjemmeområde:

Eksempel:

Individ «BD086» fra 2008
til 2010

Arealkravet for en årlig yngling

Hjemmeområde:

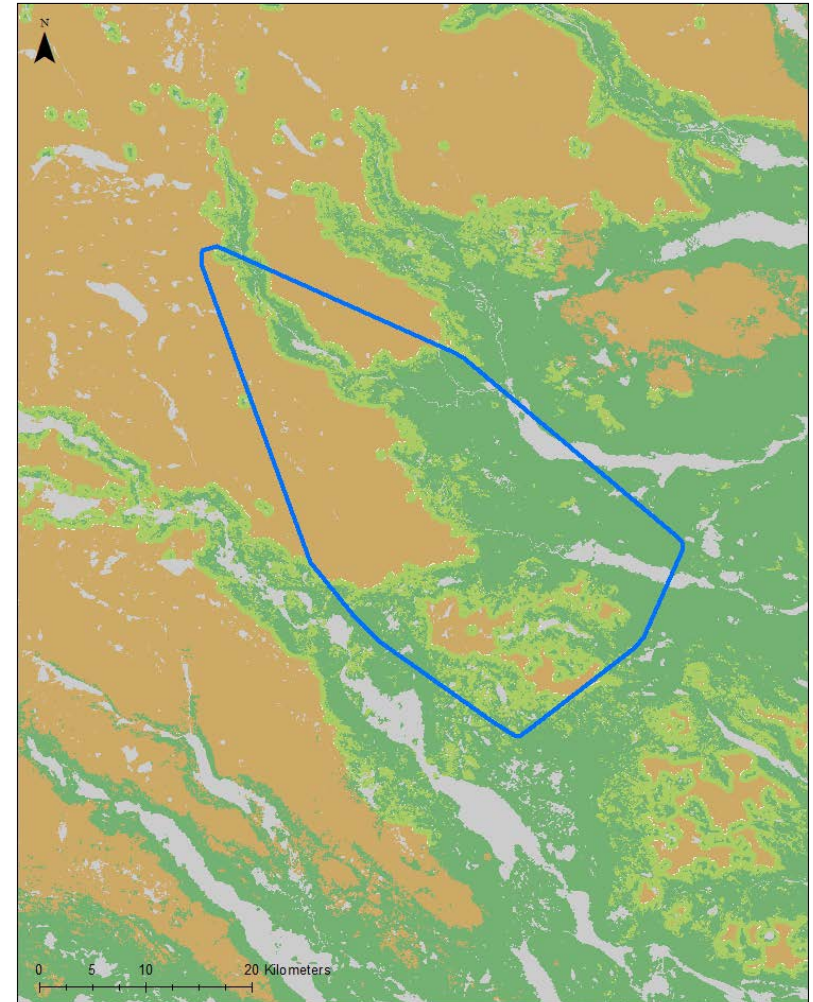
Eksempel:

Individ «BD086» fra 2008
til 2010

Skog: 41 %

Skognært fjell: 19 %

Fjell: 35 %

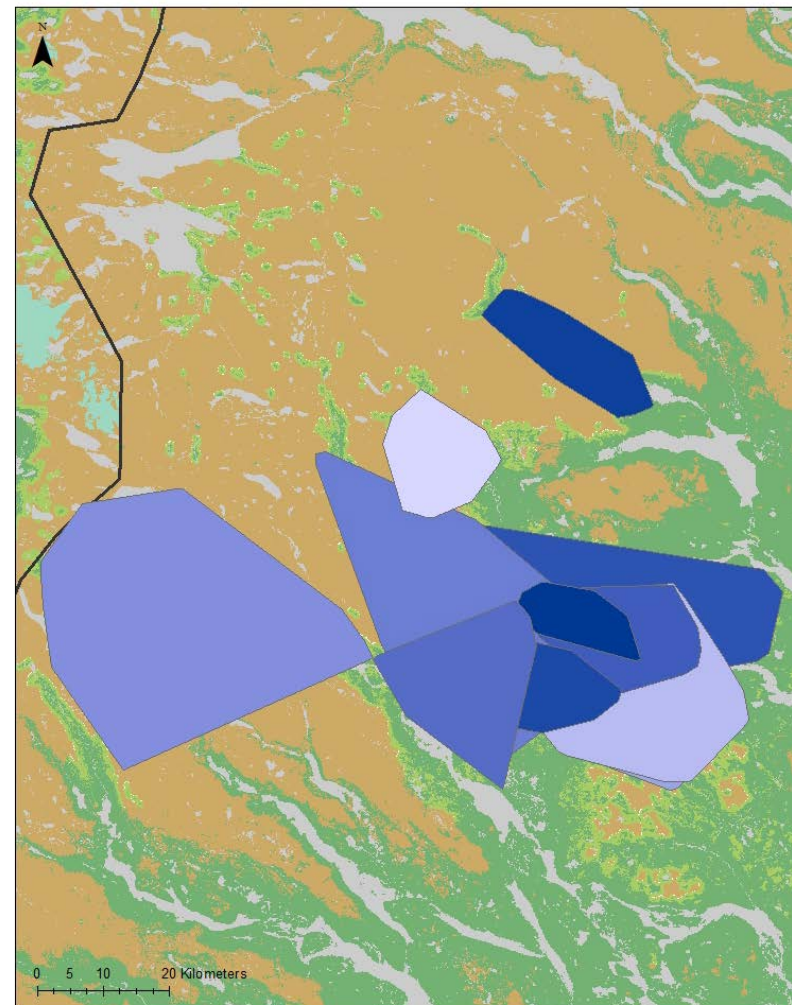
Arealkravet for en årlig yngling

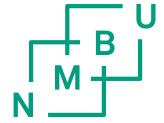
Hjemmeområde:

Hjemmeområde for 11 binner

Individ	Skog km2	Skognært km2	Fjell km2	Annet km2	Totalt
BD023	597	50	6	71	723
BD047	67	55	94	8	224
BD052	236	124	25	18	403
BD062	606	147	24	65	842
BD086	412	196	352	53	1014
BD089	259	4	0	38	301
BD147	118	1	0	13	132
BD152	81	204	864	179	1329
BD159	64	65	98	2	229
BD168	115	77	24	8	224
BD188	195	104	67	30	397
Gj.snitt	250	94	141	44	529

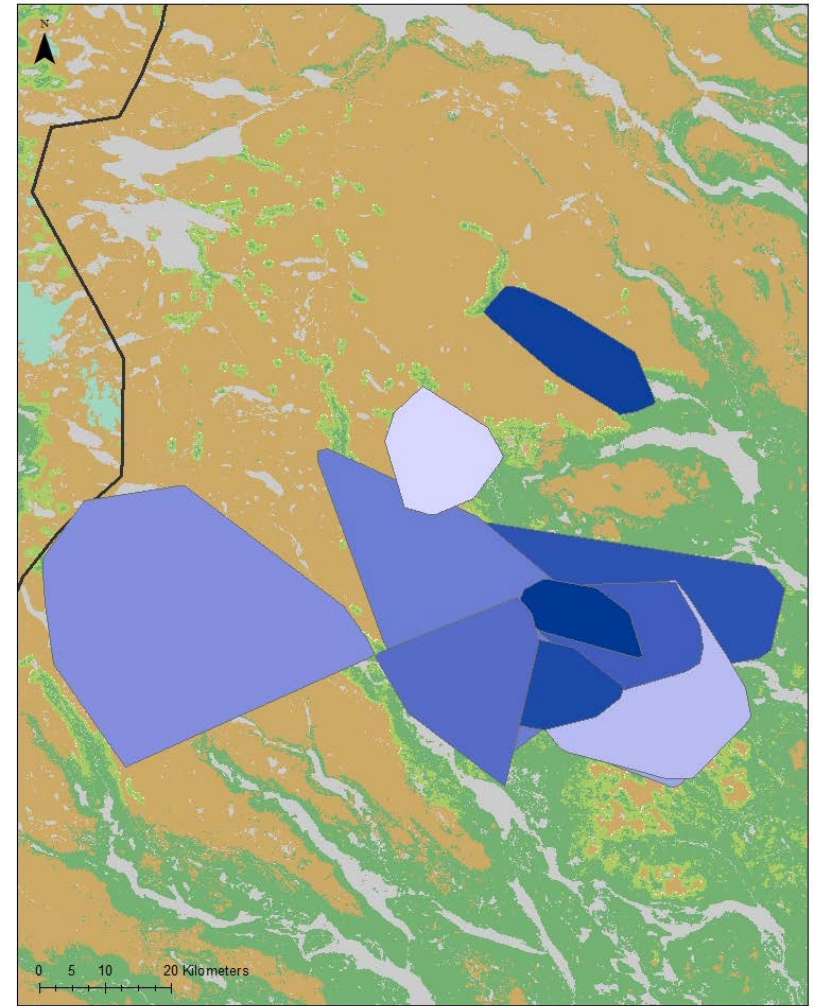
Arealkravet for en årlig yngling

Hjemmeområde:

Hjemmeområde for 11 binner

Individ	Skog km2	Skognært km2	Fjell km2	Annet km2	Totalt
BD023	597	50	6	71	723
BD047	67	55	94	8	224
BD052	236	124	25	18	403
BD062	606	147	24	65	842
BD086	412	196	352	53	1014
BD089	259	4	0	38	301
BD147	118	1	0	13	132
BD152	81	204	864	179	1329
BD159	64	65	98	2	229
BD168	115	77	24	8	224
BD188	195	104	67	30	397
Gj.snitt	250	94	141	44	529

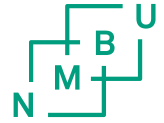
Arealkravet for en årlig yngling

Hjemmeområde:

Gjennomsnittlig hjemme-område for 11 binner med posisjoner gjennom store deler av vår/sommer-høst, over to eller flere år:

Habitat	Areal	Andel	Posisjoner	Andel
Skog	250	47 %	109 513	65 %
Skognært fjell	94	18 %	46 080	27 %
Fjell	141	27 %	11 515	7 %
Annet	44	8 %	1 950	1 %
Totalt	529		169 058	
Skog & skognært	344	65 %	155 593	92 %

Arealkravet for en årlig yngling

Flerårig 100% MCP - 529 km²

Skog og skognært - 344 km²

Tidligere publisert:

Hjemmeområdestørrelser 95% MCP (Dahle og Swenson 2003)

Binner: nord 280 (106-816) km², sør 217 (81-999) km²

Hanner: nord 833 (245-2029) km², sør 1055 (314-8264) km²

Flerårige områder 95% adaptiv kernel (Støen m/fl. 2005)

Binner: Sør 437 ± 309 km²

Overlapp mellom områder (Støen m/fl. 2005)

Binner: 26 ± 18 %

Arealkravet for en årlig yngling

Behovet for skog og skognært areal i Nordland

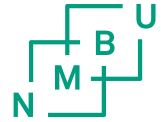
Tar utgangspunkt i 3 binner og 3 hanner

Forutsetter:

- Hanner bruker 3-5 ganger så stort område som binner. (Nord: 280 vs 833 km², Sør: 217 vs 1055 km²)
- Hanner overlapper på samme måte som binner (26%)

Kjønn	Areal pr. individ	Areal u/overlap	Areal m/overlap
Binner	344 km ²	1032 km ²	853 km ²
Hanner (3xBinner)	1032 km ²	3096 km ²	2559 km ²

Arealkravet for en årlig yngling

Behovet for skog og skognært areal i Nordland

Minimumsarealer:

Tar ikke hensyn til unge binner og hanner som utvandrer fra morens område (2-4 dyr av 14)

Tetthet:

14 bjørner totalt gir 14-16 bjørner /1000 km² i binnearealet

I Sverige innenfor reproduksjonsområdene:

Nord 10-15 bjørner /1000 km², Sør 20-30 bjørner /1000 km²

Egnede områder i Nordland

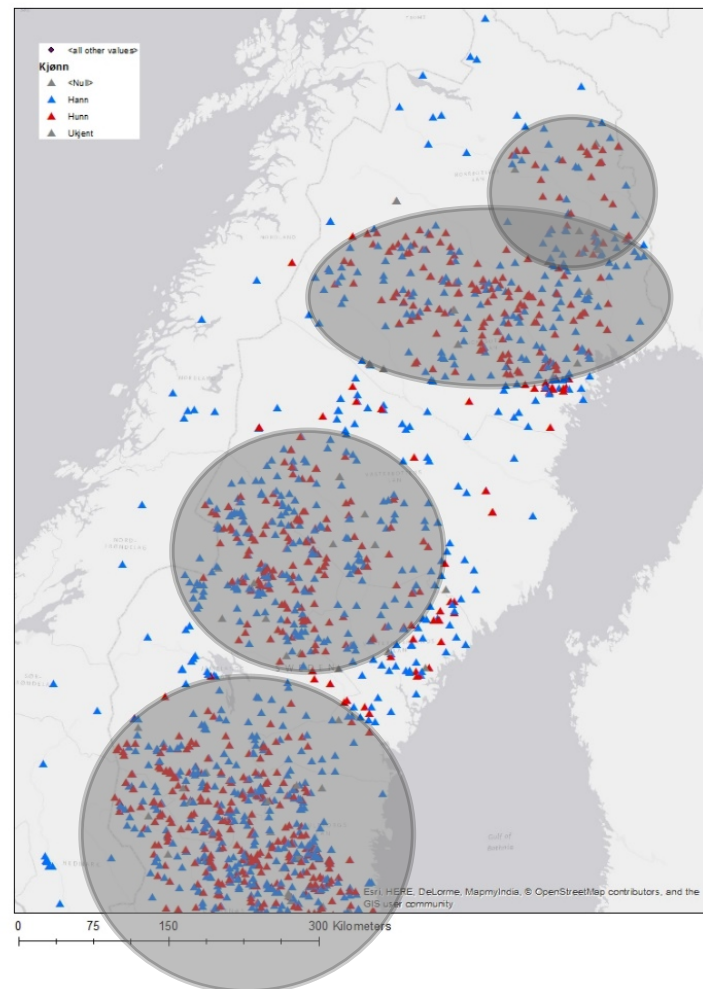

Reproduksjonsområder i Sverige:

I 1930 ca 130 bjørner

Dagens binneområder har
ekspandert ut fra
overlevelsesområdene

Fortsatt 3-4 binneområder
som stadig ekspanderer

Egnede områder i Nordland

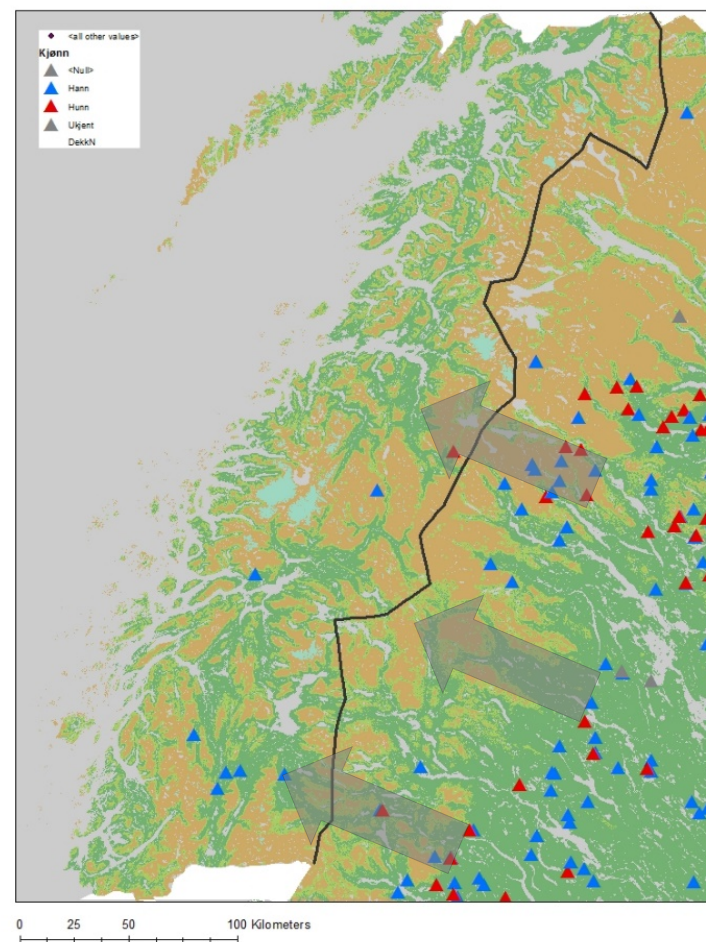
Innvandring fra Sverige:

Binner som vandrer ut:

- Gj. sn. ca 30 km
- Maks avstand registrert 90 km

Tre områder i Nordland
peker seg ut

To områder med nærmere
avstand til reproduksjoner
i Sverige

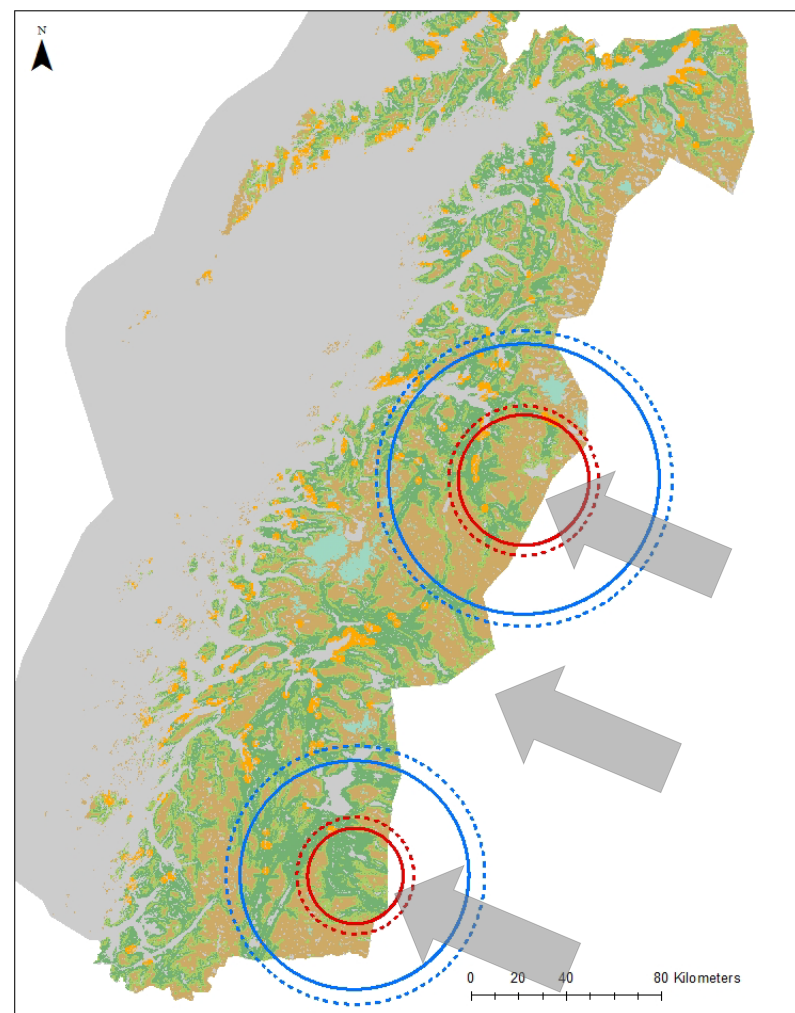

Egnede områder i Nordland

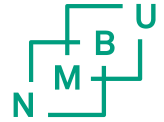

Kriterier:

- Nær produksjonsområder i Sverige
- Spredningskorridorer – egnet habitat over grensen fra Sverige
- Stort nok sammenhengende «skogareal» i Nordland

Egnede områder i Nordland

Eksempel på egnede områder:

Nord

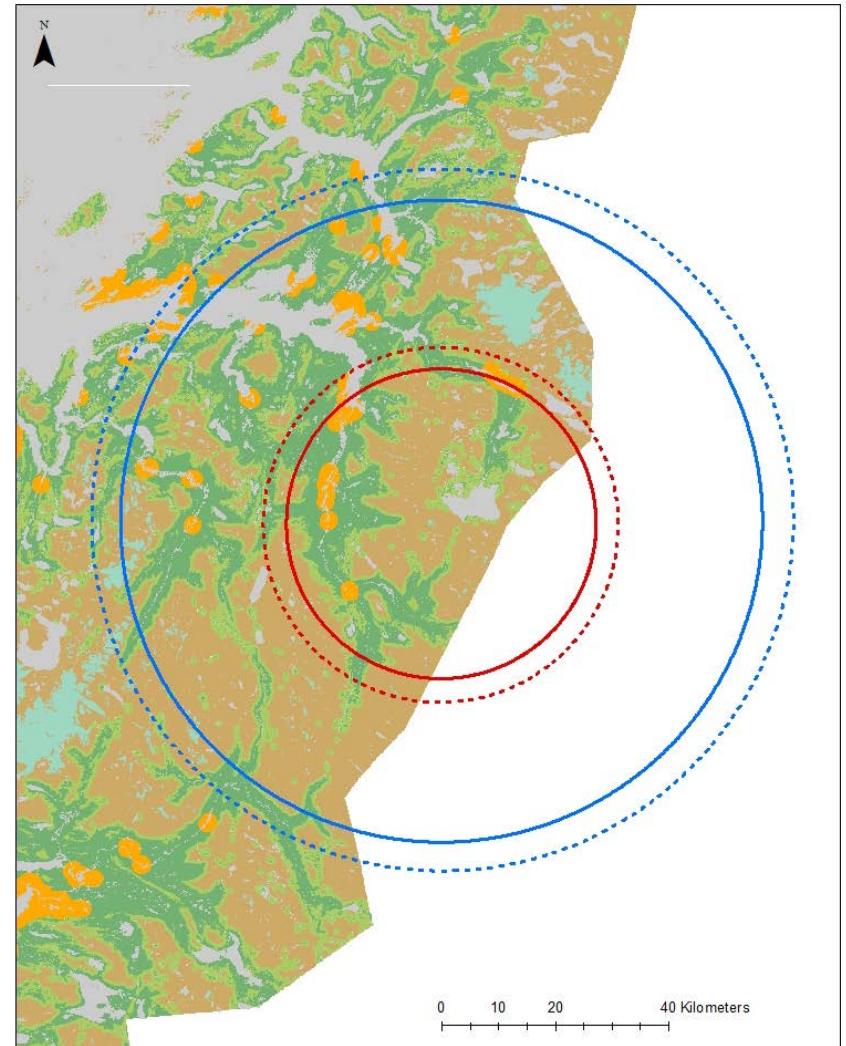
Rød strek- binner

Blå strek - hanner

Hel strek – overlapp

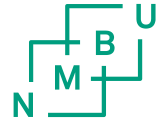
Stiplet strek – ingen overlapp

Kjønn	Areal pr. individ	Areal u/overlap	Areal m/overlap
Binner	344 km ²	1032 km ²	853 km ²
Hanner	1032 km ²	3096 km ²	2559 km ²

Egnede områder i Nordland

Eksempel på egnede områder:

Nord

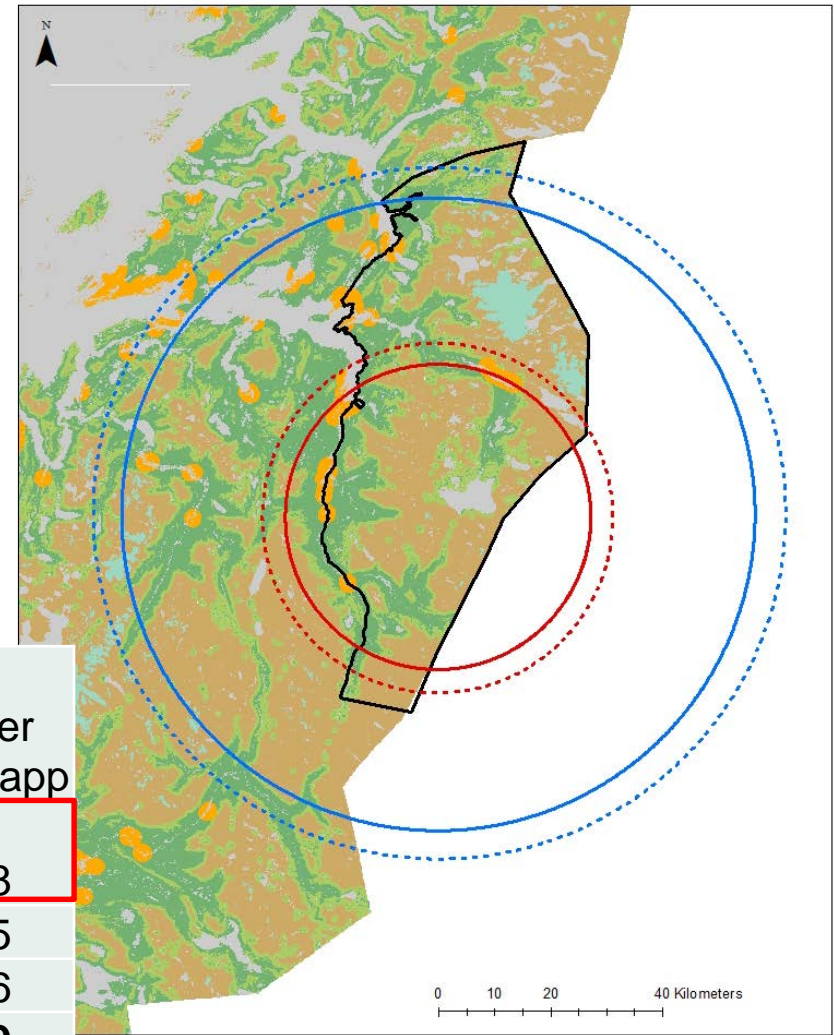
Svart strek – skisse forvaltningsplan

Rød strek- binner

Blå strek - hanner

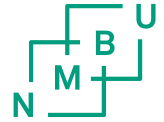
Hel strek – overlapp

Stiplet strek – ingen overlapp

	Areal innen skisse forvaltningsplan	Binner m/overlapp	Hanner m/overlapp
Skog & Skognært	1159	826	2548
Fjell	1274	770	2875
Annet	475	201	1206
Totalt	2908	1797	6629

Egnede områder i Nordland

Eksempel på egnede områder:

Sør

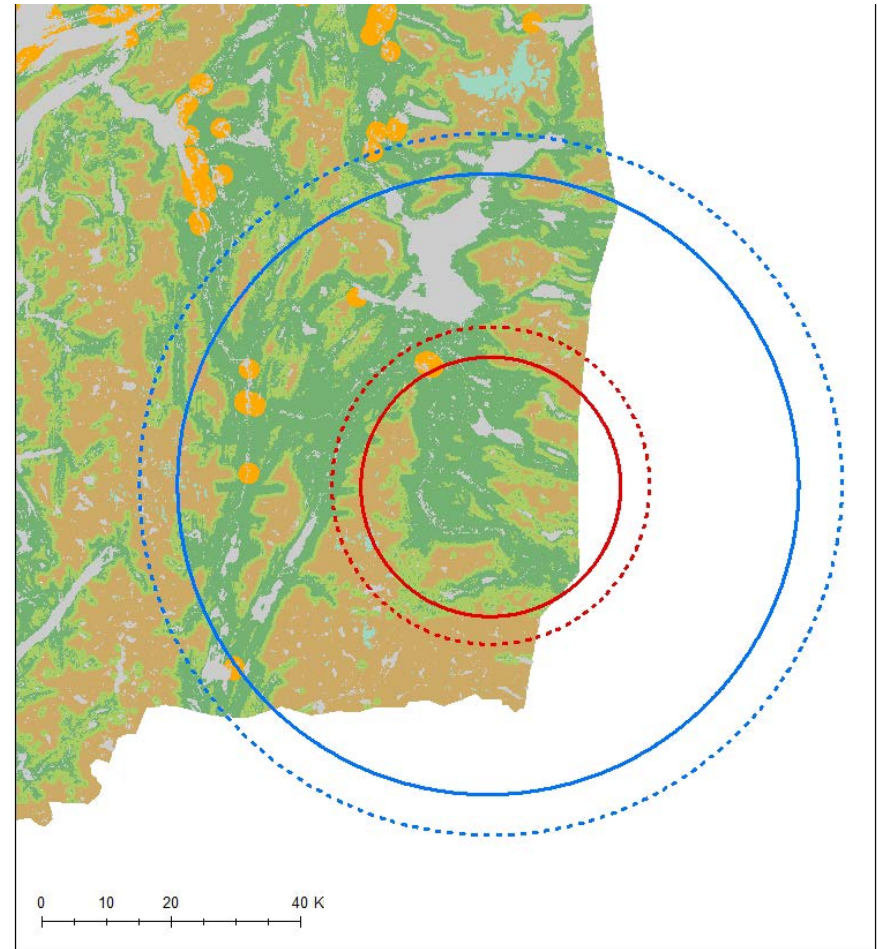
Rød strek- binner

Blå strek - hanner

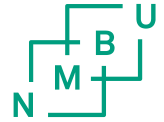
Hel strek – overlapp

Stiplet strek – ingen overlapp

Kjønn	Areal pr. individ	Areal u/overlap	Areal m/overlap
Binner	344 km ²	1032 km ²	853 km ²
Hanner	1032 km ²	3096 km ²	2559 km ²

Egnede områder i Nordland

Eksempel på egnede områder:

Sør

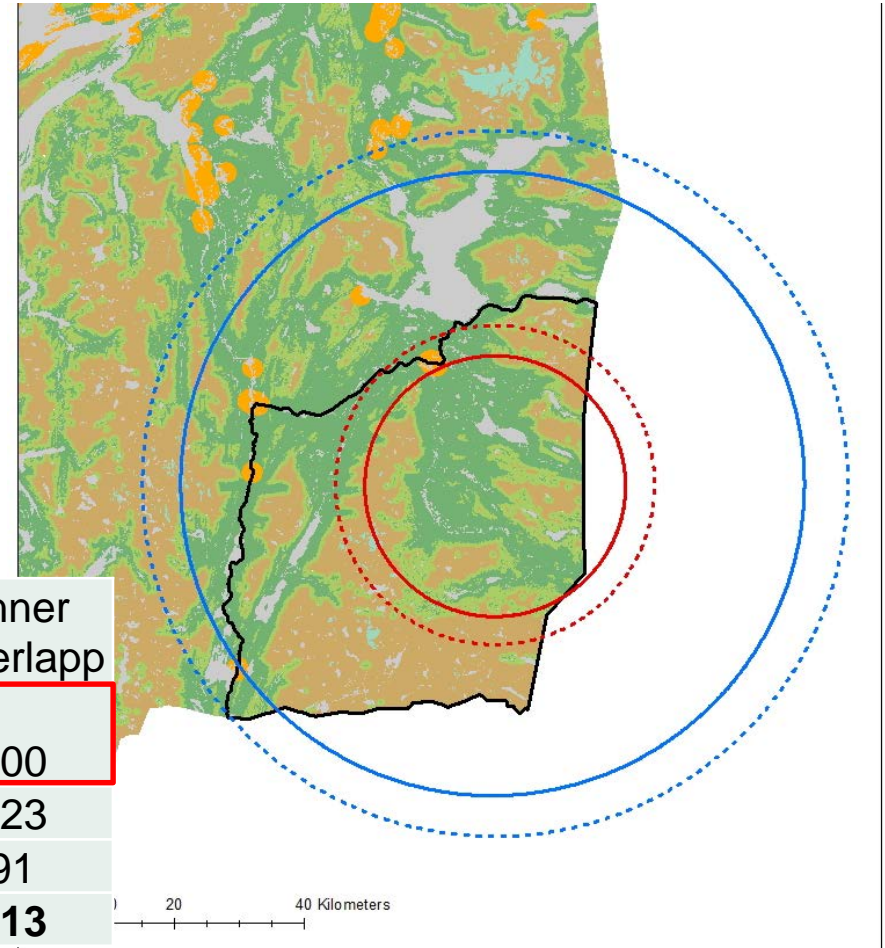
Svart strek – skisse forvaltningsplan

Rød strek- binner

Blå strek - hanner

Hel strek – overlapp

Stiplet strek – ingen overlapp

	Areal innen skisse forvaltningsplan	Binner m/overlapp	Hanner m/overlapp
Skog & Skognært	1539	839	2600
Fjell	1031	229	1323
Annet	181	62	491
Totalt	2752	1130	4413

Tidshorisonten

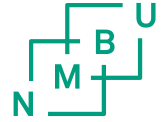
Tar utgangspunkt i vekstrater beregnet i den Skandinaviske bjørnepopulasjonen.

Maksimalte vekstrater uten menneskelig påvirket dødelighet er på 14 % (Nord) og 16 % (Sør) (Swenson m/fl. 2010)

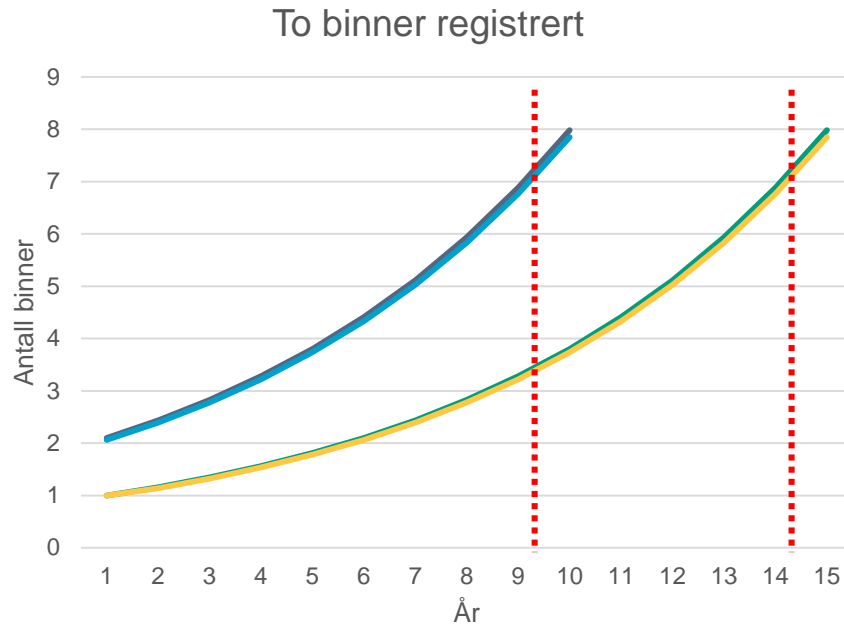
- To scenarior:

1. Fra ei binne til sju binner har tilhold i Nordland
2. Fra først yngling er registrert til en årlig yngling

Tidshorisonten

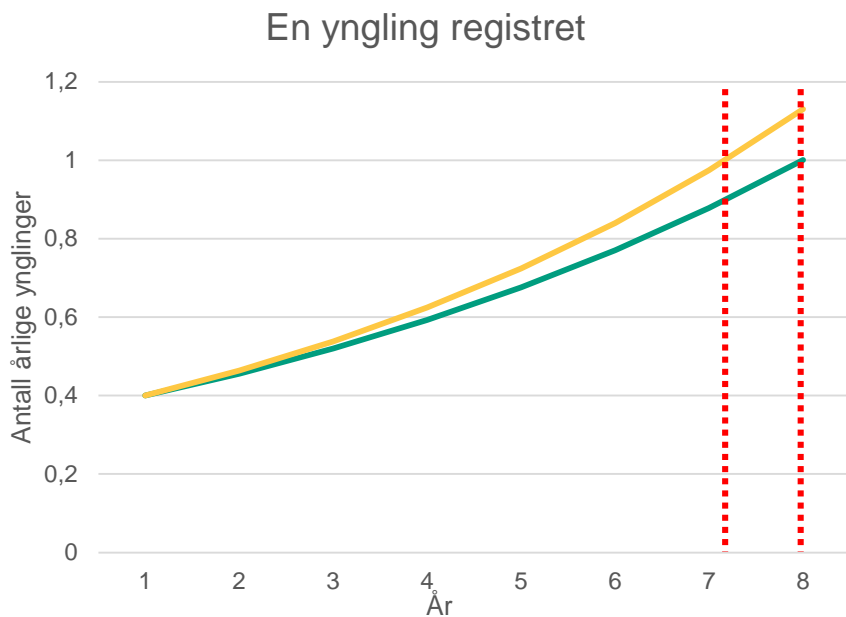

1. Fra ei binne til sju binner har tilhold i Nordland

Tidshorisonten

2. Fra første yngling er registrert til en årlig yngling

En yngling tilsvarer 0,4 årlige ynglinger (Gj. sn. 2,5 år mellom hver yngling)

14 % og 16 % vekst gir 7-8 år

4,5% vekst gir 22 år

Tidshorisonten

Store usikkerheter

Få dyr kan gi store utslag pga. tilfeldigheter

Kan gå saktere:

- Kjønnfordeling ved fødsel
- Dødelighet

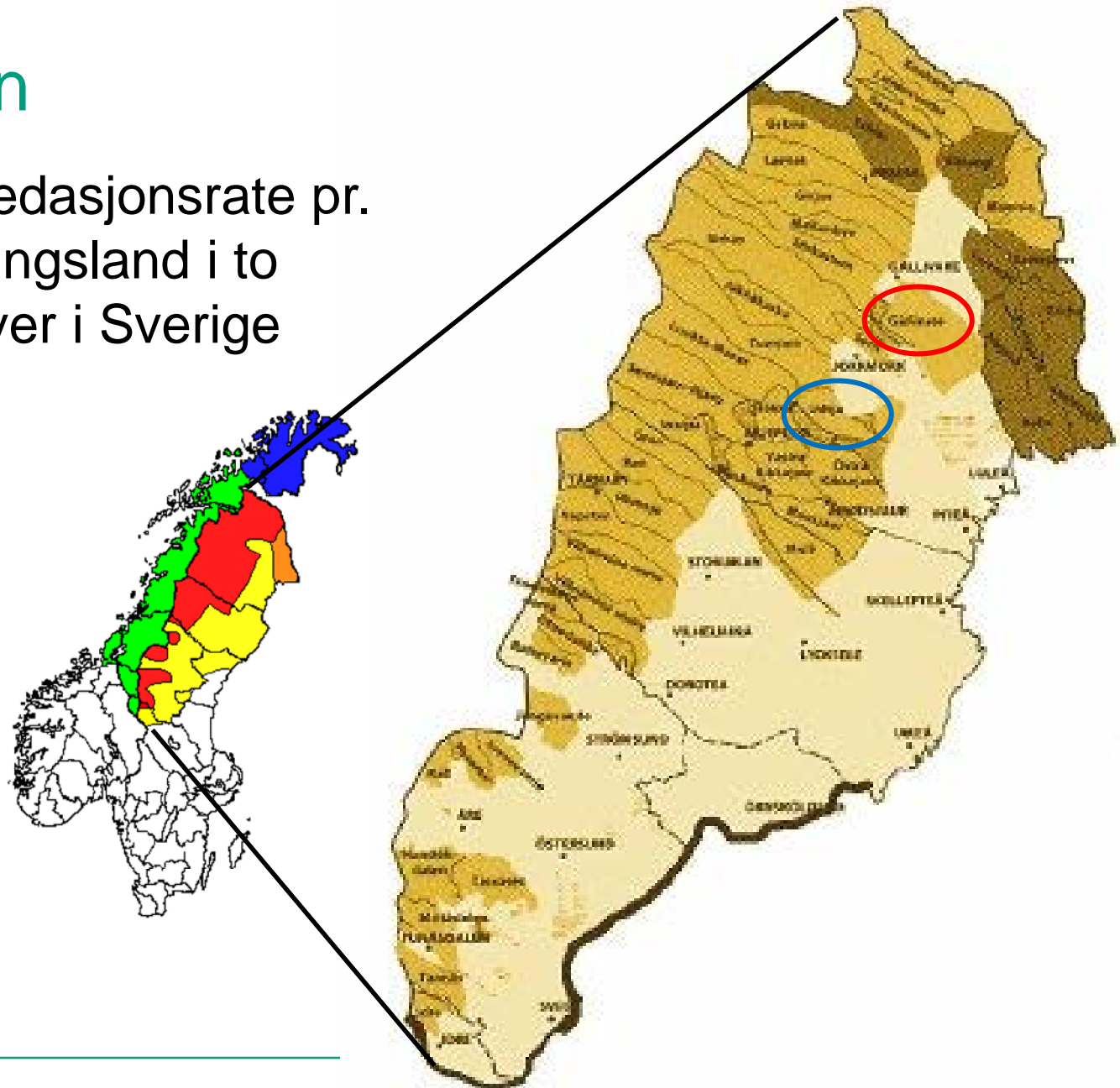
Kan gå raskere:

- Flere episoder av innvandringer

Lavere bestander i Sverige kan bety mindre innvandring

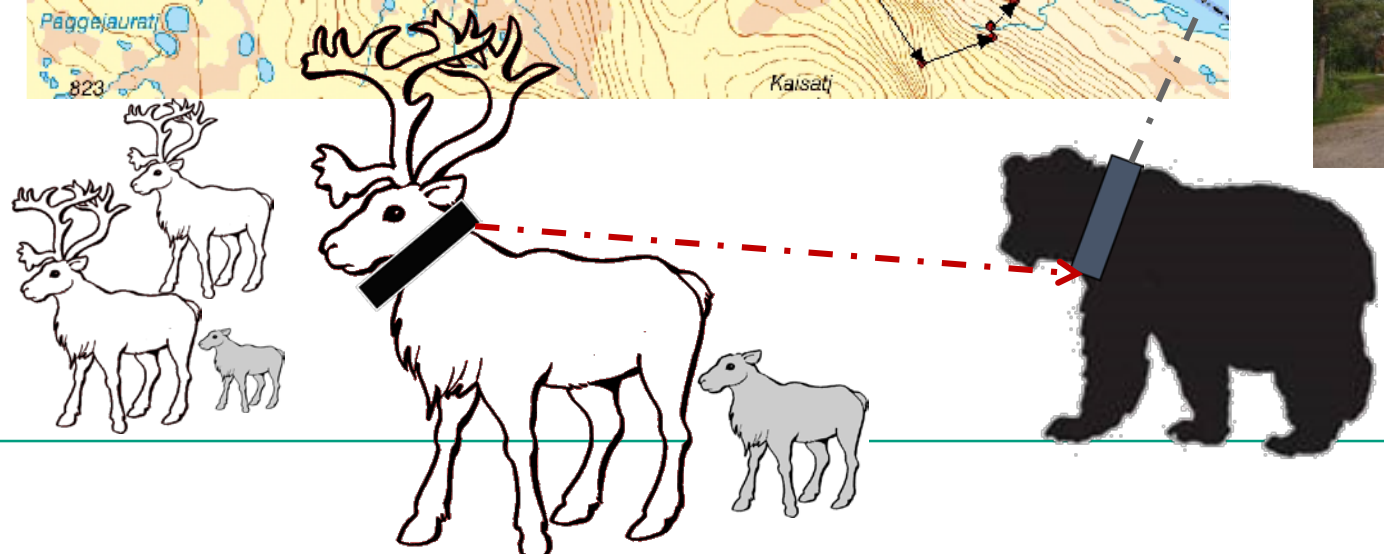
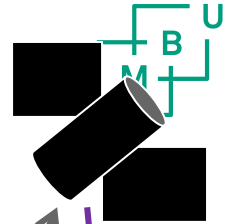
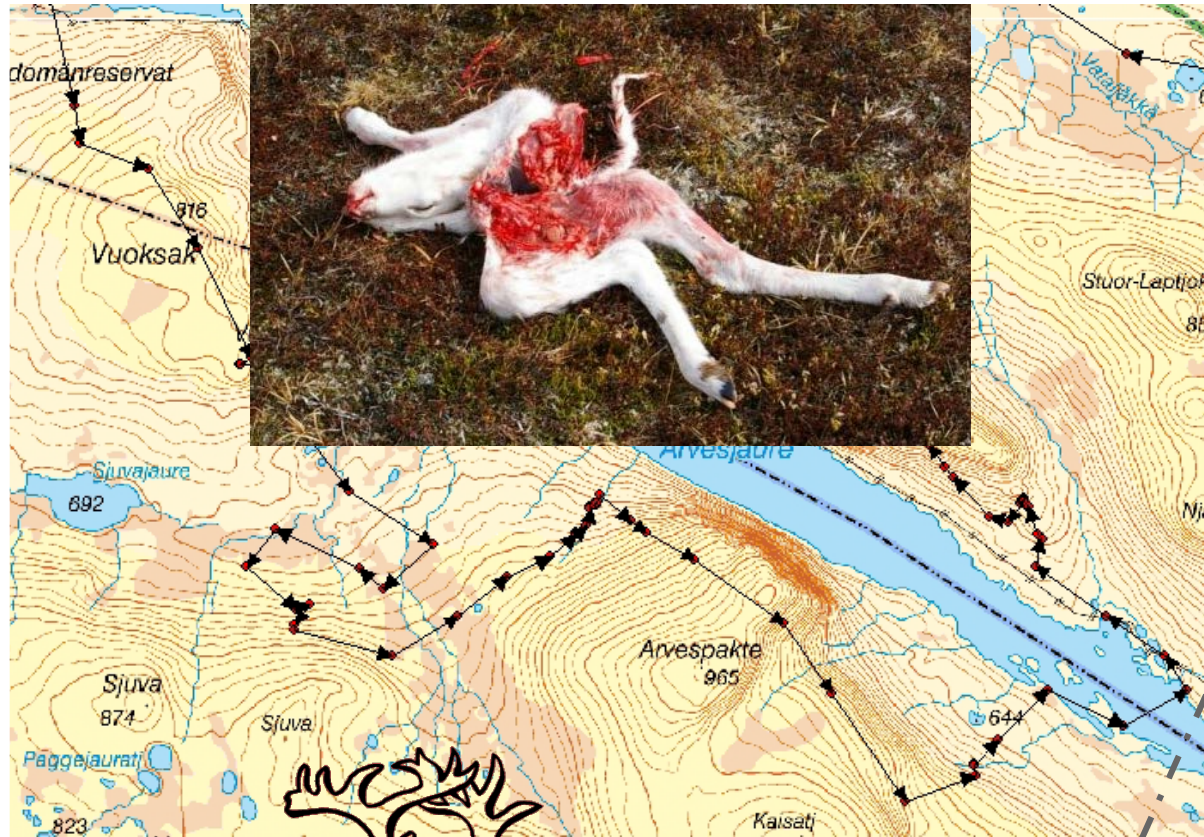
Tap av rein

Har tall på predasjonsrate pr. bjørn fra kalvingsland i to skogssamebyer i Sverige

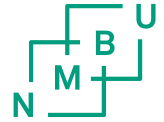

Tap av rein

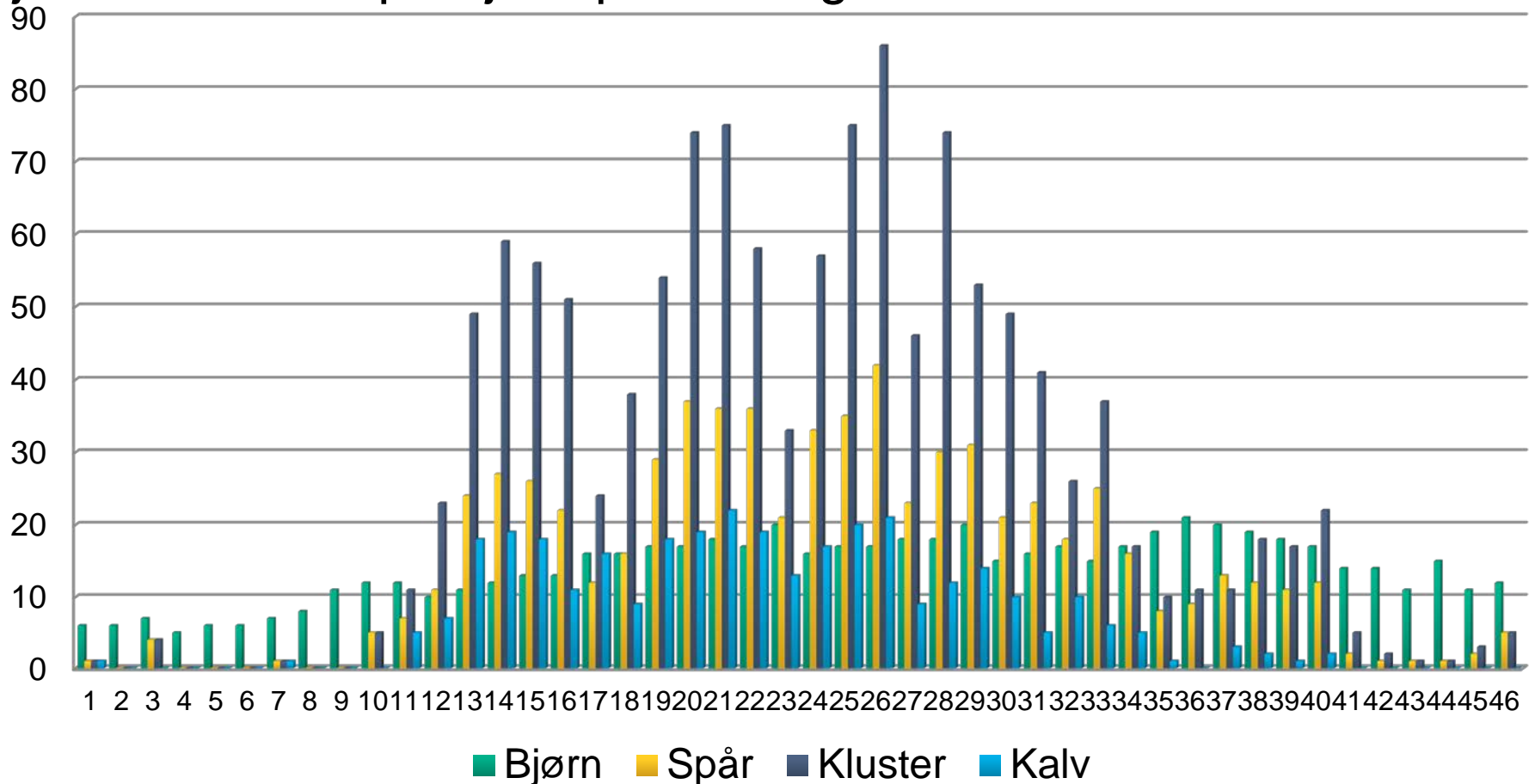

Tap av rein

24 bjørn merket og 335 kalver tatt av fra 1. mai-15. juni 2010-2012

Gj. sn. 11 kalver pr. bjørn pr. sesong

Tap av rein

Har også beregnet predasjonsraten for fjellsamebyer i Norrbotten og vårbeite i Trøndelag

Basert på forskjeller i habitatbruk mellom bjørn og rein

- Ca 40% reduksjon i predasjonen i fjellsamebyer
- Ingen reduksjon på vårbeiter i Trøndelag (stor habitatoverlapp mellom rein og bjørn)

Tabell 4. Bjørnens gjennomsnittlige predasjonsrater på kalv og simler fordelt på kjønn i skogssamebyer, og antatte predasjonsrater på kalvingsland i fjellsamebyer i Norrbotten i Sverige og på vårbeite i de aktuelle reinbeitedistriktene i Trøndelag i Norge.

Kategori bjørn	Kategori rein	Kalvingsland i skogssamebyer*	Kalvingsland i fjellsamebyer**	Vårbeite i Norge
Binner	Kalv	14,1	8,5	14,1
Hanner	Kalv	6,7	4,0	6,7
Binner	Simle	0,4	0,2	0,4
Hanner	Simle	0,6	0,4	0,6

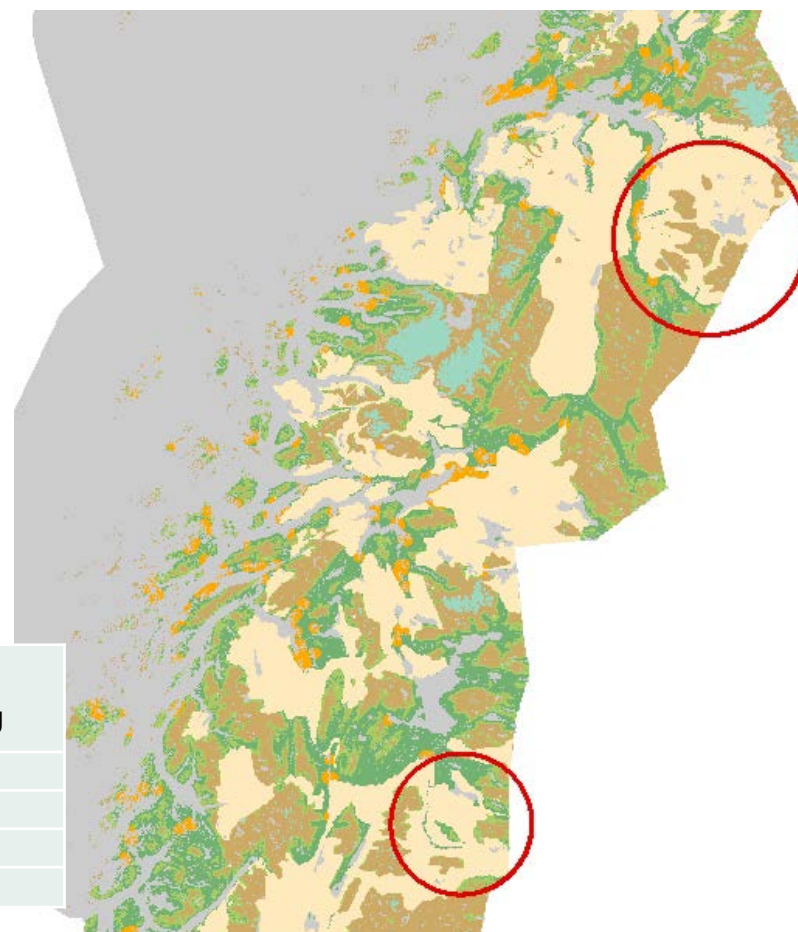
*Predasjonsratene er gjennomsnitt hentet fra Karlsson m. fl. 2012, se tabell 1. ** Antatt ca 40% reduksjon.

Tap av rein

Sannsynlig at alle bjørnene kan komme inn i vårbeite under kalvingen.

Kjønn	Kategori rein	Kalvingsland i fjellsamebyer	Vårbeite i Trøndelag
Binner	Kalv	8,5	14,1
Hanner	Kalv	4	6,7
Binner	Simle	0,2	0,4
Hanner	Simle	0,4	0,6

Kjønn	Antall voksne	Antall ungbjørn	Totalt	Kategori rein	Kalvingsland i fjellsamebyer i Sverige	Vårbeite i Trøndelag
Binner	3	1	4	Kalv	34	56
Hanner	3	1	4	Kalv	16	27
Binner	3	1	4	Simle	1	2
Hanner	3	1	4	Simle	2	2

Tap av sau

Ingen gode tall på predasjonsrate pr. bjørn

Vet at tapet kan være betydelig der bjørn og sau møtes

Umulig å si hvor stort tapet blir i Nordland ut fra bjørnetall

Men, tapet vil sannsynligvis øke med økende bjørnebestand

Konfliktområder

Konklusjon og avsluttende kommentar

Antall bjørner, arealkravet og egnede områder – gode estimater

Tidshorisonten, tapsutvikling og konfliktpotensialet – vanskelig å forutsi.

En yngling, 14 bjørner, er ikke en bærekraftig bestand – viktig å tenke på utveksling med bjørneområdene i Sverige og naboregioner

Bjørnebestanden i Sverige synker – Nordland blir mer avhengig av egen reproduksjon

Spørsmål og kommentarer?

